

DIGITIZAREA COLECȚIEI ECLEZIASTICE DE LA CATEDRALA ORTODOXĂ DIN SFÂNTU GHEORGHE, JUD. COVASNA

Dr. Adela KOVÁCS, Dr. Dan BUZEA, Drd. Sebastian PÂRVU,
Cristina FELEA, Florin HERȚEG, Eugenia FILIP

Cuvinte cheie: digitizare, bază de date, colecție ortodoxă, patrimoniu mobil

Key words: *digitising, database, orthodox collection, mobile heritage*

Abstract

Romanian parish collections include numerous objects of worship belonging to medieval periods, modern and contemporary. Orthodox Cathedral from Sfântu Gheorghe, Covasna County, performed a hard work for collecting the objects of ecclesiastical type from Orthodox parishes throughout Covasna County, so that the present collection has more than 1000 objects.

It consists of icons (on wood, glass, canvas), various religious objects, previously used on Orthodox parishes altars and parts of the iconostasis. They represent various biblical characters and scenes. The collection consists of donations to Sfântu Gheorghe Cathedral include several types of ecclesiastical pieces. Other religious items included in this collection is related to mobile inventory that was used during the service to the Church, and crucifixes, candlesticks, bowls and discs, censers, priestly vestments, church flags (banners). Their recovery was a huge benefit for cultural and religious history of southeastern Transylvania.

In order to make an evidence for these priceless objects, the National Museum of Eastern Carpathians had the initiative to write a project, which was financed by the Administration of Cultural National Fund (Administrația Fondului Cultural Național). The target was for 300 objects and books, which were selected, analyzed, measured, described, analyzed from the preservation point of view, and photographed. At the end, I was made a database, which contains all the information gathered on each object. The value of this project is underlined by the fact that the group of pieces is varied in terms of exceptional rarity, their age and their importance for the religious history of southern Transylvania.

Colecțiile parohiale din România cuprind numeroase piese de cult ieșite din uz, aparținând perioadelor medievală, modernă și contemporană. Catedrala Ortodoxă din Sfântu Gheorghe, județul Covasna, a efectuat o muncă asiduă de colectare a pieselor patrimoniale ecleziastice din cadrul parohiilor ortodoxe de pe tot cuprinsul județului. Cercetările din parohiile covășnene au prilejuit recuperarea unui lot considerabil de obiecte aparținând domeniului ecleziastic de sorginte ortodoxă, de peste 1000 de piese. Acesta se compune din icoane (pe lemn, sticlă, pânză), diverse obiecte de cult folosite anterior pe altarele ortodoxe din parohii, precum și piese de iconostas.

Colecția constituită din donații de către Parohia Ortodoxă I Sf. Gheorghe cuprinde mai multe tipuri de piese ecleziastice. Icoanele, aproximativ 190 de piese, sunt extrem de valoroase, fiind pictate manual pe sticlă, lemn sau pânză. Acestea reprezintă diverse personaje și scene biblice. Alte obiecte de cult cuprinse în această colecție sunt legate de inventarul mobil, care era folosit pe parcursul slujirii în biserică, precum crucifixe, sfeșnice, potire și discuri, cădelnițe, veșminte preoțești, steaguri bisericesti (prapori). Recuperarea lor a fost un mare beneficiu pentru istoria culturală și ecleziastică a sud-estului transilvănean.

Începând cu anul 1992, unele dintre acestea au fost expuse în expoziții, dintre care menționăm: *Muzeul Spiritualității Românești – expoziție permanentă*, deschisă publicului și *Mărturii de artă și cultură ortodoxă din Episcopia Covasnei și Harghitei* la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, 28 septembrie-15 noiembrie 2010, București.

De-a lungul timpului, colaborarea dintre Catedrala Ortodoxă Sfântu Gheorghe și Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, precum și cu ceilalți parteneri, a fost una deosebit de fructuoasă, constând în organizarea unor manifestări culturale, expoziții, simpozioane și mese rotunde.

Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a derulat o serie de proiecte culturale, unele dintre ele cu finanțare de la Administrația Fondului Cultural Național.

Printre proiectele desfășurate deja menționăm: *„Oamenii sării”* (Buzea, Cirlănescu 2010, 511-522), *„Tabăra de arheologie experimentală Păuleni Ciuc-Ciomortan, Jud. Harghita”* (Buzea et alii 2010, 523-538), *„Rainbow – Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi”* (Deák, Felea 2010, 485-510). În anul 2011, s-a diversificat paleta de proiecte culturale propuse, printre ele aflându-se și un proiect axat pe digitizare.

Proiectul **„DIGITIZAREA PATRIMONIULUI ECLEZIASTIC DIN CADRUL COLECȚIEI PARO-**

HIEI ORTODOXE I SFÂNTU GHEORGHE", propus de această dată de către Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, se referă la patrimoniul național mobil, respectiv luarea în evidență a obiectelor de cult ortodoxe și a beneficiat de sprijinul financiar al Administrației Fondului Cultural Național.

Perioada de desfășurare a proiectului a fost 29.07.2011-30.11.2011.

Echipa de proiect a fost formată din: *Adela Kovács* – manager de proiect; *Dan Buzea* – asistent manager; *Sebastian Pîrvu* – consultant de specialitate; *Cristina Felea* – muzeograf; *Eugenia Filip* – conservator; *Florin Herțeg* – fotograf; *Alexandru Kovács* - voluntar; *Hrisia Bărzoiu* – economist; *Maria Munteanu* – economist și *Marius Dănilă* – informatician.

Scopul proiectului a fost realizarea și distribuirea catalogului digital al colecției patrimoniului ecleziastic de la Parohia Ortodoxă I Sfântu Gheorghe.

Dintre obiectivele generale ale proiectului menționăm: 1. Realizarea unei evidențe stricte a pieselor aflate în colecția Catedralei Ortodoxe din Sfântu Gheorghe; 2. Realizarea unui catalog interactiv digital care să cuprindă toate datele cu privire la colecție; 3. Promovarea proiectului de către MNCR la nivel local, național și internațional a catalogului digital interactiv al colecției ecleziastice. Ca obiective specifice, ne-am propus și realizat: 300 fișe de evidență cu indici calitativi și cantitativi ai pieselor aflate în colecție; baza de date cu 300 piese din colecție, cuprinzând indici cantitativi și calitativi, baza de imagini cu fotografiile a 300 piese din colecție; diseminarea rezultatelor prin distribuirea bazei de date pe suport DVD către instituții de cultură, muzee, precum și la parohiile din județele Covasna, Harghita, Brașov.

Grupurile-țintă cărora ne-am adresat au fost preoți, muzeografi, conservatori, restauratori, cadre didactice universitare, cadre didactice din învățământul gimnazial, publicul interesat de istoria locală și istoria ecleziastică, precum și de istoria civilizației și culturii ortodoxe.

Beneficiarii direcți ai proiectului au fost 10 membri din echipa de proiect; parohiile și instituțiile care au primit DVD-ul cu baza de date interactivă. Așadar, ceea ce ne-am propus pe parcursul proiectului se referă la: repertoriul pieselor ce alcătuiesc colecția; analiza și interpretarea datelor cu privire la modul și tehnicile de lucru în realizarea piese-

lor de cult, funcționalitatea acestora; realizarea bazei de date digitală reunind toți parametrii cuantificabili ai pieselor din colecție; realizarea bazei de imagini digitale; catalogul digital interactiv al colecției de piese cultice; publicarea catalogului de piese ecleziastice pe internet; prezentarea catalogului și a tehnicilor de lucru în cadrul unor sesiuni de comunicări, simpozioane, mese rotunde, pentru a stimula și alte instituții de a promova și cataloga patrimoniul ecleziastic de toate tipurile. Toate aceste activități s-au realizat gradual, pe măsura progresului proiectului.

Am pornit în realizarea acestui proiect de la câteva principii generale. În primul rând, obiectele de cult aflate în colecție acoperă o paletă cronologică și culturală largă, fiind reprezentative pentru diversele localități din arealul județului Covasna, de unde acestea au fost colectate, dar și pentru perioada în care acestea au fost produse. În al doilea rând, în România, analizele statistice, prin formarea bazelor de date care să cuprindă indici cantitativi și calitativi, studiind piese reprezentând obiecte de cult scoase din uz, au fost foarte puțin utilizate, deși pot oferi informații utile cu privire la circulația pieselor de cult dinspre, de exemplu, atelierele („Școlile”) de iconari către parohiile ortodoxe, dar și cu privire la evoluția iconografiei, scrierii, culturii ecleziastice în general.

Digitizarea obiectelor de cult reprezintă o prioritate în cadrul activităților de valorificare a patrimoniului din colecția Catedralei Ortodoxe din Sfântu Gheorghe, în primul rând datorită bogăției culturale pe care o reprezintă.

Activitățile proiectului s-au realizat gradual, în funcție de graficul de activități și de graficul de finanțare.

Prima parte a proiectului a fost legată de asigurarea cadrului logistic, prin achiziționarea de materiale necesare derulării acestuia. O importanță deosebită s-a acordat pentru comandarea la o imprimărie a unui Registru de inventar, necesar conform *Ordin nr. 2035 din 18 aprilie 2000* pentru aprobarea *Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil* (<http://www.cimec.ro/Colectii-Muzeale/pdf/Legislatie/ORDnr2035.htm>). De asemenea, au fost pregătite materialele existente: 3 calculatoare, 1 aparat foto, 1 cameră video digitală, 1 trepied, 1 imprimantă. Această

etapă a fost una și de documentare pe baza fișelor standard, elaborate de Cimec, și pe baza fișelor de conservare întocmite de conservatoarea MNCR Eugenia Filip. A fost realizată și o fișă standard de analiză a pieselor. Au fost elaborate și tipărite materiale informative și de lucru, toate acestea fiind transmise membrilor în echipa de lucru, pe parcursul diverselor întâlniri de către Dan Buzea. Pe parcursul întâlnirilor echipei de proiect, s-au stabilit și atribuțiile fiecărui membru din echipa de lucru a proiectului.

În a doua etapă de desfășurare, respectiv cea de implementare, au fost selectate 300 de piese de patrimoniu ecleziastic (Icoane – 184 de piese; straie și textile – 11; piese de cult – 56; Carte veche - 43; Tablouri - 6). Toate piesele au fost desprăfuite prin tampinare ușoară, în special în cazul icoanelor, sau au fost curățite (după caz), respectând normele de conservare pentru fiecare categorie de patrimoniu în parte, de către Eugenia Filip-conservator. Fiecare piesă a fost fotografiată în ansamblu și în detaliu, cel puțin 3 fotografii pentru fiecare obiect muzeal, de către Florin Herțeg - fotograf, ajutat de voluntarul Alexandru Kovács. Fiecare piesă a fost inventariată (sau reinventariată – după caz), a fost scris numărul de inventar pe piesă, fără a afecta partea vizibilă a obiectului de patrimoniu (Eugenia Filip, Adela Kovács, Cristina Felea). Toate cele 300 de piese au fost măsurate (lungimea, lățimea, înălțimea, diametrul și greutatea) și ulterior au fost întocmite 300 fișe de evidență FAE, pentru fiecare domeniu de patrimoniu și categorie de obiect, conform normelor legale aflate în vigoare (Sebastian Pârvu, Adela Kovács, Alexandru Kovács). Au fost întocmite 300 de fișe de conservare de către Cristina Felea. Cu această ocazie s-a constatat faptul că starea de conservare a pieselor este relativ bună. Ulterior, a fost completat, pe baza fișelor de evidență și conservare, Registrul de Inventar unde au fost introduse toate cele 300 de piese de patrimoniu propuse în cadrul proiectului (de la poziția 1 la 300) de către Eugenia Filip.

Fisele au fost tipărite în trei exemplare: fișe de evidență (900 de fișe de evidență); fișe de conservare (900 de fișe de conservare). Fișele sunt păstrate în câte un exemplar la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Parohia Ortodoxă Sfântu Gheorghe și Muzeul Spiritu-ălității Românești din Sfântu Gheorghe.

Promovarea proiectului s-a realizat prin mai multe mijloace de către toți membrii echi-

pei de proiect, însă cu precădere, de acest aspect s-a ocupat muzeograful Cristina Felea.

S-au realizat prezentări ale proiectului pentru publicul larg în cadrul MNCR și a unor școli și parohii din municipiul Sfântu Gheorghe. S-au publicat o serie de articole cu privire la proiect în presa scrisă și digitală centrală, regională și locală. S-au trimis către Birourile de Informare Turistică din județul Covasna, Harghita și Brașov pliantele, DVD-urile și informațiile privind colecțiile de piese ecleziastice din Parohia Ortodoxă I din Sfântu Gheorghe. Au fost difuzate, pentru diseminarea informației, DVD-urile, care au fost trimise instituțiilor de profil din țară și străinătate, precum și parohiilor ortodoxe din județele Covasna, Harghita, Brașov (300 bucăți).

În același scop, au fost elaborate și susținute comunicări în cadrul unor manifestări științifice interne. Menționăm simpoziunile și Sesiunile de comunicări unde a fost prezentat proiectul până în prezent:

- *Digitizarea patrimoniului ecleziastic din cadrul colecției de la Parohia Ortodoxă I, la Sesiunea Națională Anuală de Comunicări Științifice*, Ediția a VIII-a, Sfântu Gheorghe – Arcuș, 9 – 10 Noiembrie 2011

- *Concluzii privind realizarea proiectului „Digitizarea patrimoniului ecleziastic din cadrul colecției Parohiei Ortodoxe Sfântu-Gheorghe, la Simpozionul Național „Monumentul. Tradiție și viitor”, în județele Covasna și Harghita*, ediția a XIV-a, 3-7 octombrie 2012

- *Catalogul digital al colecției ecleziastice de la Catedrala Ortodoxă Sfântu Gheorghe, la Seminarul Național Anual de Educație Muzeală*, ediția a VII-a, tema *Produce și producții culturale muzeale*, 15-16 noiembrie 2012, la Muzeul Național de Istorie Naturală "Grigore Antipa".

- *Promovarea patrimoniului ecleziastic de la Catedrala Ortodoxă Sfântu Gheorghe, județul Covasna, la Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni*, ediția a IX-a, Sfântu Gheorghe – Arcuș, 28-29 noiembrie 2012.

O etapă viitoare a diseminării rezultatelor este postarea catalogului digital online ilustrat al colecției de obiecte de cult, carte veche și rară, icoane, aflate la Parohia Ortodoxă Sf. Gheorghe I din Sfântu Gheorghe pe www.mncr.ro, premieră în activitatea muzeală zonală din România, precum și pe site-uri ecleziastice de specialitate. A fost realizată o prezentare tip power point, de aproximativ 5

minute, care să prezinte cele mai valoroase obiecte din colecția menționată, pentru vizitatorii de la punctul muzeal Prima Școală Românească din Sf. Gheorghe.

Toate cele 300 de piese au fost introduse într-o bază de date Microsoft Acces, pe care ne-am propus să o instalăm online. Au fost inscripționate DVD-uri care au fost distribuite parohiilor ortodoxe din zona Curburii Carpaților. Această bază de date și informații pe care am realizat-o se adresează specialiștilor, cercetătorilor, profesorilor, elevilor și muzeografilor din instituțiile de profil, în scopul însușirii de cunoștințe cu privire la modalitatea de realizare a obiectelor de cult, tipologia, atribuirea cronologică și culturală a acestora.

Valoarea acestui proiect este subliniată prin faptul că lotul de piese este variat, excepțional din punctul de vedere al rarității pieselor, a vechimii lor și a importanței lor pentru istoria ecleziastică a sud-estului Transilvaniei. Analiza pe care am realizat-o și o propunem este una de tip sistematic, statistic și bibliografic, cu analogii în cazurile în care se pot determina. O parte din acest lot de obiecte de cult nu a fost expus niciodată, datorită rarității și valorii lor deosebite; introducerea lor în mediul online, precum ne-am propus, le-ar face accesibile publicului larg. Zona sud-est transilvăneană a fost puternic influențată în perioada medievală, dar mai ales în cea modernă, de arealuri aflate la răsărit, dar și la sud de Carpați, acestea punându-și amprenta asupra obiectelor de cult folosite, imprimând o unicitate datorită meșterilor, atelierelor de fabricare și modalității de circulare/comercializare a lor. Atunci când Carpații Orientali separau ariile culturale, relațiile dintre entitățile etno-culturale

aflate la est și vest de Carpați, de cele mai multe ori, au fost deosebit de intense.

Toate aceste categorii de piese menționate, definite prin ceea ce ele reprezintă în Biserica Ortodoxă, ar trebui să facă obiectul unei inventarieri exhaustive și al unei catalogări digitale specializate, însoțite de un material imagistic bogat, urmând a fi clasate și astfel protejate de traficul cu obiecte de patrimoniu.

Prin implementarea proiectului *Digitizarea Patrimoniului Ecleziastic al Parohiei Ortodoxe I Sfântu Gheorghe*, de către muzeografi și conservatorii Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, s-a reușit, pentru prima dată de când a fost înființat Muzeul Spiritualității Românești din Sfântu Gheorghe, inaugurat la 4 decembrie 1993, realizarea unei evidențe științifice a patrimoniului ecleziastic acumulat de-a lungul timpului.

Una dintre metodele propuse pentru ca evidența științifică a patrimoniului ecleziastic să fie realizată conform normelor de protejare a patrimoniului național mobil, ar presupune instruirea preoților parohi din zona județelor Covasna și Harghita și întocmirea de către aceștia a Registrului de Inventar și realizarea fișelor de evidență din cadrul Colecțiilor parohiale proprii.

Realizarea unei evidențe științifice a patrimoniului ecleziastic administrat de Catedrala Ortodoxă din Sfântu Gheorghe, județul Covasna, prin derularea proiectului *"Digitizarea Patrimoniului Ecleziastic al Parohiei Ortodoxe I Sfântu Gheorghe"* și-a atins pe deplin obiectivele propuse și, totodată, poate constitui un model lucru și pentru celelalte instituții ecleziastice din zona Covasnei și Harghitei.

Bibliografie

Buzea, Cîrlănescu 2010: Dan Buzea, Alexandra Cîrlănescu, *Oamenii Sării - Tabăra de Arheologie Experimentală de la Beclean - Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud*, în "Angustia 14", 2010, Sfântu Gheorghe, pag. 511-522

Buzea et alii 2010: Dan Buzea, Alexandra Cîrlănescu, Andrea Deák, Bjorn Briewing, *Tabăra de*

Arheologie Experimentală Păuleni Ciuc -Ciomortan „Dâmbul Cetății”, jud. Harghita, 09-30 august 2009, în "Angustia 14", 2010, Sfântu Gheorghe, pag. 523-538

Deák, Felea 2010: Andrea Deák, Cristina Felea, *Proiectul cultural de pedagogie muzeală „RAINBOW. Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!”*, în "Angustia 14", 2010, Sfântu Gheorghe, pag. 485-510

Semnificația imaginilor

Pag. 1 Etape de lucru în cadrul proiectului

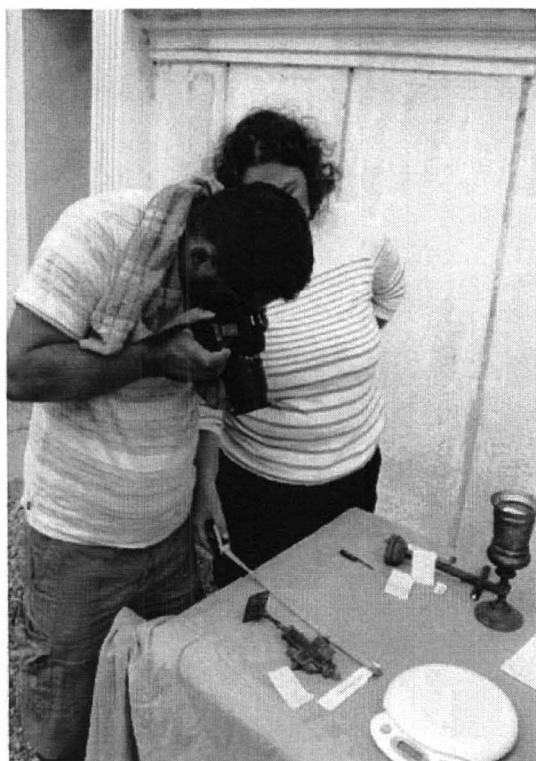
- 1-5: Selectarea, desprăfuirea, marcarea, măsurarea, fotografierea, cântărirea și identificarea picșlor de cult
- 6: Imagine cu Registrul de inventar, completat
- 7: Completarea Registrului de inventar

Pag. 2 Baza de date realizată la Muzeul Spiritualității Românești

- 1: Structura bazei de date din Microsoft Access
- 2: Tabelul din baza de date, completat cu informațiile din fișele de evidență

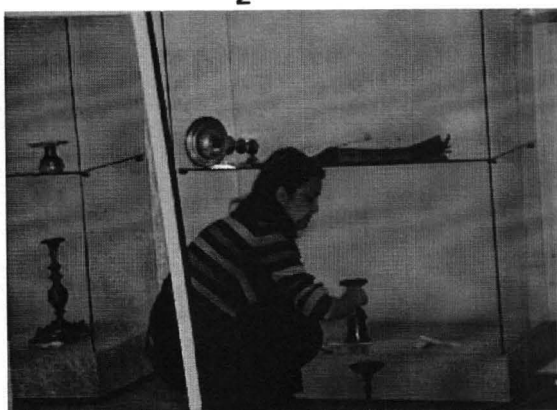
1

4

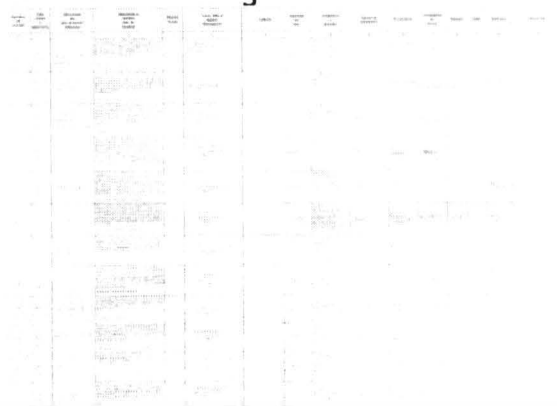
2

3

5

6

7

